

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷонова дар мавзун «Асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 - Педагогика (5.3.10.11 - Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) пешниҳод шудааст

Масъалаи баланд бардоштани сифати омодаسازی касбии донишҷӯён дар шароити тағйирёбии муҳити иттилоотӣ ва ворид гардидани технологияҳои рақамӣ ба низоми таҳсилоти олии яке аз самтҳои муҳими таҳқиқоти муосири педагогӣ ба ҳисоб меравад. Тағйироти босуръат дар муҳити касбӣ аз муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ талаб менамояд, ки на танҳо ҳаҷми муайяни донишҳои назариявиро ба донишҷӯён интиқол диҳанд, балки қобилияти мустақилона ҷустуҷӯ кардан, интиҳоб намудан, таҳлил ва қоркарди иттилоот, татбиқи дониш дар ҳолатҳои нави касбӣ ва эҷодқорона ҳал намудани масъалаҳои таълимиро низ ташаккул диҳанд.

Дар ин замина интиҳоби мавзуи диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷонова дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошад. Муаллиф масъалаи ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайнро дар робита бо имкониятҳои барномаҳои мултимедӣ мавриди омӯзиш қарор додааст. Чунин равиш барои омодаسازی мутахассисони соҳаи дизайн аҳамияти махсус дорад, зеро фаъолияти касбии дизайнер танҳо ба азхудкунии маҷмӯи донишҳои соҳавӣ маҳдуд намешавад. Он қобилияти дидан, муқоиса кардан, таҳлил намудан, таҷдиди тасаввурот, пешниҳод намудани ғояҳои нав ва табдил додани иттилооти назариявиро ба ҳалли мушаххаси эҷодӣ талаб мекунад.

Аз ин нуқтаи назар, истифодаи барномаҳои мултимедӣ метавонад танҳо ҳамчун воситаи техникаи пешниҳоди маводи таълимӣ арзёбӣ нашавад. Дар сурати дуруст ташкил намудани раванди таълим онҳо метавонанд муҳити мусоидеро ба вучуд оваранд, ки дар он донишҷӯ ба фаъолияти фаъолтари дарккунӣ, таҳлилӣ ва эҷодӣ ҷалб мегардад. Маҳз ҳамин ҷанбаи масъала арзиши педагогии таҳқиқоти мазкурро муайян менамояд.

Аз мазмуни автореферат бармеояд, ки муаллиф масъалаи мавриди омӯзишро дар робитаи байни се самти асосӣ баррасӣ намудааст: фаъолияти дарккунии донишҷӯ, хусусиятҳои омодагии касбии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн ва имкониятҳои барномаҳои мултимедӣ. Ин пайвастагӣ ба сохтори таҳқиқот мантиқи муайян мебахшад. Ҳадафи қор ба ҳалли масъалае равона шудааст, ки барои таҳсилоти касбии муосир воқеан муҳим мебошад: чӣ гуна метавон имкониятҳои муҳити мултимедиро ба раванди ташаккули фаъолияти дарккунии донишҷӯён ворид намуд, то ки он ба рушди сифати таълим ва омодагии касбии онҳо мусоидат кунад.

Ҷиҳати мусбати дигари таҳқиқот дар он аст, ки муаллиф масъалаи фаъолияти дарккуниро ҳамчун унсури ҷудогона аз раванди таълим пешниҳод намекунад. Он дар доираи фаъолияти касбӣ ва таълимии донишҷӯи дизайн баррасӣ мегардад. Ин муносибат ба талаботи таҳсилоти касбӣ ҷавобгӯ буда,

имкон медиҳад, ки фаъолияти донишҷӯ на танҳо аз рӯйи ҳаҷми донишҳои азхудшуда, балки аз рӯйи сатҳи иштироки ӯ дар раванди таълим, қобилияти кор бо иттилоот, мустақилияти фикрронӣ ва истифодаи воситаҳои муосири таълимӣ арзёбӣ карда шавад.

Аз нигоҳи методологӣ, интихоби самти таҳқиқот низ қобили дастгирист. Ташаккули фаъолияти дарккунӣ раванди бисёрҷанба буда, ба омилҳои гуногун вобаста мебошад. Дар он муносибати донишҷӯ ба омӯзиш, ангезаи дохилии ӯ, дараҷаи омодагии пешина, муҳити таълимӣ, хусусияти мундариҷаи фаннӣ ва усулҳои истифодашавандаи таълим нақши муҳим доранд. Ворид намудани барномаҳои мултимедӣ ба чунин низом дар сурате натиҷаи мусбат медиҳад, ки онҳо ба ҳадафи педагогӣ тобеъ карда шаванд. Аз ин рӯ, масъалаи асосӣ на худ мавҷудияти технологияи мултимедӣ, балки тарзи истифодаи педагогии он мебошад.

Мазмуни автореферат нишон медиҳад, ки муаллиф ба ин ҷанбаи масъала тавачҷуҳ зоҳир кардааст. Барномаи мултимедӣ ҳамчун воситаи ташкили фаъолияти таълимӣ ва дарккунии донишҷӯ баррасӣ мешавад. Ин мавқеъ дуруст ба назар мерасад, зеро истифодаи технологияи рақамӣ танҳо дар ҳолате самаранок мегардад, ки он ба ҳалли вазифаҳои муайяни дидактикӣ равона бошад.

Аҳаммияти илмӣ таҳқиқот дар муайян ва асоснок намудани маҷмӯи шартҳои педагогӣ истифода меёбад, ки барои ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯёни ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ заруранд. Ин шартҳо бояд муҳити таълимиро тавре ташкил намоянд, ки донишҷӯ аз қабулкунандаи пассиви иттилоот ба субъекти фаъолнаи фаъолияти таълимӣ табдил ёбад.

Дар ин маврид истифодаи мултимедиа имконият медиҳад, ки маводи назариявӣ тавассути матн, тасвир, графика, намунаҳои басарӣ ва дигар шаклҳои пешниҳоди иттилоот ба донишҷӯ дастрас карда шавад. Барои ихтисосҳои дизайн чунин имкониятҳо махсусан муҳиманд, зеро қисми зиёди фаъолияти касбии дизайнер бо образ, шакл, ранг, таркиб, таносуб ва ҳалли басарӣ алоқаманд аст. Аз ин рӯ, мутобик намудани технологияи мултимедӣ ба хусусияти таълими дизайн метавонад муҳтавои таълимиро ба талаботи фаъолияти касбӣ наздик созад.

Ҷанбаи амалии таҳқиқот низ аҳаммияти назаррас дорад. Натиҷаҳои пешниҳодшуда метавонанд дар ташкили машғулиятҳои назариявӣ ва амалӣ аз фанҳои таҳассуси дизайн, ҳангоми таҳияи маводи таълимии электронӣ, омода намудани муаррифиҳои касбӣ, ташкили фаъолияти мустақилонаи донишҷӯён ва инчунин ҳангоми тақмили методикаи таълими фанҳои марбут ба дизайн истифода шаванд.

Қобили тавачҷуҳ аст, ки муаллиф масъалаи ташаккули фаъолнокии дарккуниро бо имконияти рушди мустақилияти донишҷӯ алоқаманд менамояд. Дар муҳити муосири таълимӣ донишҷӯ бояд тадриҷан аз мавқеи қабулкунандаи дониш берун шуда, ба шахсе табдил ёбад, ки барои натиҷаи омӯзиши худ масъулият қабул мекунад. Барномаҳои мултимедӣ дар ин

раванд метавонанд барои ҷустуҷӯ, муқоиса ва таҳлили маводи таълимӣ шароити мувофиқ фароҳам оваранд.

Аз мавқеи назарияи таълим, чунин равиш ба принципҳои фаъолиятнокӣ ва мустақилияти донишҷӯ мувофиқат мекунад. Аммо арзиши таҳқиқот дар он аст, ки ин принципҳо ба муҳити мушаххаси омодаسازی мутахассисони дизайн мутобик карда мешаванд.

Яке аз ҷиҳатҳои муҳими кор робитаи байни натиҷаҳои назариявӣ ва таҷрибавӣ мебошад. Барои таҳқиқоти педагогӣ танҳо пешниҳоди андешаҳои назариявӣ кофӣ нест. Муҳим аст, ки фарзия ва шароитҳои пешниҳодшуда дар фаъолияти таълимӣ санҷида шаванд. Аз мазмуни автореферат бармеояд, ки муаллиф барои муайян намудани самаранокии равиши пешниҳодшуда корҳои таҷрибавӣ гузаронида, динамикаи тағйироти сатҳи фаъолнокии дарккунии донишҷӯёро таҳлил намудааст.

Истифодаи меъёрҳо ва нишондиҳандаҳо барои муайян намудани сатҳи фаъолнокии донишҷӯён имконият медиҳад, ки натиҷаҳои кор танҳо бо тавсифи сифатӣ маҳдуд нашаванд. Чунин ташхис барои муқоисаи ҳолати ибтидоӣ ва натиҷаҳои марҳилаи ниҳони таҷриба муҳим мебошад. Агар меъёрҳо ба хусусияти фаъолияти донишҷӯи дизайн мувофиқ интихоб шуда бошанд, онҳо метавонанд барои арзёбии объективии тағйироти педагогӣ замина фароҳам созанд.

Дар маҷмӯъ, сохтори автореферат мантиқи тадқиқоти илмиро инъикос менамояд: масъалагузорӣ, асоснок намудани аҳаммияти мавзӯ, муайян намудани мақсад ва вазифаҳо, таҳлили назариявӣ, таҳияи роҳҳои амалии ҳалли масъала, гузаронидани кори таҷрибавӣ ва ҷамъбасти натиҷаҳо. Ин пайдарҳамӣ ба талаботи таҳқиқоти педагогии дорои хусусияти назариявӣ-амалӣ мувофиқат мекунад.

Бояд таъкид намуд, ки мавзӯи таҳқиқот барои ихтисоси 5.3.10.11 - «Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн» мувофиқ мебошад. Масъалаҳои марбут ба методикаи таълими дизайн, истифодаи технологияҳои муосир дар омодаسازی донишҷӯён, рушди фаъолияти эҷодӣ ва тақмили муҳити таълимии касбӣ ба доираи мазкур дохил мешаванд. Ҳамин тавр, самти интихобшудаи таҳқиқот бо профили ихтисосӣ робитаи мустақим дорад.

Навоварии таҳқиқотро метавон дар кӯшиши муаллиф барои ба низом даровардани имкониятҳои педагогии барномаҳои мултимедӣ дар ташаккули фаъолияти дарккунии донишҷӯёни дизайн арзёбӣ намуд. Агар истифодаи воситаҳои рақамӣ танҳо ҳамчун воситаи техникаи таълим баррасӣ карда шавад, имкониятҳои воқеии он пурра истифода намегарданд. Дар таҳқиқоти мазкур бошад, масъала дар сатҳи ташкили педагогии фаъолияти донишҷӯ гузошта шудааст.

Аҳаммияти назариявии кор аз он иборат аст, ки он ба равшан намудани робитаи байни фаъолияти дарккунии донишҷӯ ва муҳити технологӣ мусоидат мекунад. Ин масъала барои таҳқиқоти минбаъда низ аҳаммият дорад, зеро

рақамикунонии таҳсилот зарурати бознигарию як қатор муносибатҳои анъанавии таълимро ба миён овардааст.

Аҳамияти амалии натиҷаҳо пеш аз ҳама дар имконияти истифодаи онҳо аз ҷониби омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти олии зоҳир мешавад. Маводи таҳияшуда ва тавсияҳои методӣ метавонанд ҳангоми гузаронидани машғулиятҳои лексионӣ, амалӣ ва мустақилонаи донишҷӯён истифода шаванд. Барои ихтисосҳои дизайн ин масъала аҳамияти бештар дорад, зеро дар ин самт омезиши донишҳои назариявӣ бо фаъолияти басарӣ ва эҷодӣ шартҳои муҳими омодагии касбӣ мебошад.

Дар маҷмӯъ, автореферати диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷоновна дар мавзӯи «Асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯён ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ» масъалаи дорои аҳамияти воқеии педагогиро фаро мегирад. Мавзӯ ба талаботи рушди таҳсилоти касбӣ ва ворид намудани технологияҳои муосир ба раванди таълим мувофиқ мебошад. Муаллиф масъалаи гузошташударо аз нуқтаи назари назариявӣ ва таҷрибавӣ мавриди таҳлил қарор дода, барои тақмили раванди омодакунии донишҷӯён ихтисосҳои дизайн заминаи муайяни илмӣ-методӣ пешниҳод намудааст.

Натиҷаҳои дар автореферат инъикосшуда аҳамияти назариявӣ ва амалии ҳудро доранд. Таҳқиқот ба доираи ихтисоси интихобшуда мувофиқат мекунад ва масъалаи муҳими методикаи таълими дизайнро ба миён мегузорад. Мулоҳизаҳои пешниҳодшуда хусусияти тақмилдиҳанда дошта, мазмун ва арзиши илмӣ қарор зери шубҳа намегузоранд.

Хулоса: автореферати диссертатсияи Ҷалилова Мавзуна Ғуфронҷоновна дар мавзӯи «Асосҳои педагогии ташаккули фаъолнокии дарккунии донишҷӯён ихтисосҳои дизайн дар асоси барномаҳои мултимедӣ» ҳамчун қори илмӣ-таҳқиқотии мустақилона арзёбӣ гардида, аз рӯи мазмун, самти илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳо ба талаботи барои диссертатсияҳо ҷиҳати дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ пешниҳодшаванда мутобиқ мебошад. Муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3 - Педагогика (5.3.10.11 - Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мебошад.

Тақриздиханда:

Доктори илмҳои педагогӣ, профессор
Президенти Академияи таҳсилоти Тоҷикистон

Сафаров Ш.А.

Имзои Сафаров Ш.А-ро тасдиқ мекунам.
Нозир - коргузори АТТ

Саидова М.С.

« 5 » 10

Маълумот барои тамос:

суроға: 734000, ш.Душанбе, кучаи А.Адҳамов 11/2?Почтаи электронӣ: attmaorif@mail.ru

« 5 » 10 соли 2026